

CAPITOLS Y ORDINACIONS,

FETS Y FEITES

PER LOS ELETES DE LA CEQUIA DE ROVELLA,

PERA EL BON GOVERN EN COMÚ, Y EN PARTICULAR DE ELLA, AB DELLIBERACIÓ REBUDA PER EMMANUEL MOLNER, NOTARI, SINDICH DE DITA COMUNA, EN LO PRIMER DE MAIG 1699, EN LA CUAL DELLIBERACIÓ, ES TROBEN LOS NOMS, Y PODERS DE TOTS, Y CASCÚ DELS ELETES; Y DELS CAPITOLS Y ORDINACIONS, DECRETATS SENS LLIMITACIÓ ALGUNA, PER LO TRIBUNAL DE LA REAL AUDIENCIA, AB REAL PROVISIÓ PUBLICADA EN 27 DE JULIOL 1699, PER VICENT DE SABOYA GENEROS, ESCRIVÁ DE MANAMENT, EN LLOCII DE EUSEM DE BENAVIDES CAVALLER, TAMBE ESCRIVÁ DE MANAMENT.

ATENENT, y considerant, que la Junta general de dita Comuna, que es celebrá per sos Regants en la Casa de la Illustre Ciutat de Valencia en presencia del Magnífich Assessor Civil del Illustre Portantveus de general Governador de la present Ciutat, y Regne de Valencia, en lo dit dia vint de Abril mil siscents noranta hui, no convingué en nomenar, y elegir Sindich Llaurador de dita Comuna en la segona Festa de Pascua de Resurrecció del dit any (que es quant se solia nomenar) en lo modo, y forma que ans se acostumava nomenar, per la major part de Vots de la Junta general, á ocasió dels empeños, y dificultats, que se oferien, y se ocurrien en cada elecció de Sindich; volent evitar los quals, y els grans abusos, que en dita nominació es solien fer, sentse alguns negociats pera conseguir dit Sindicat, pues solien intervenir alguns á donar lo vot, sens tenir interés en dita Comuna, ni el cel Christiá, que devien, y sens reparar en lo que era precís, á causa de la multitud, y diversitat de persones assistien en dita Junta; procurá la dita Junta general en lo desus dit dia vint de Abril, evitar estes contingencies, é inquietuts, y

pera que en avant no succehixquen, doná poder á dits Elets, y á la major part de estos (tenint aquella presents dits motius, y disturbis, y per altres justes causes, y rahons, crehent de este modo, y fiant tot sosiego, y acert) pera que nomenassen lo Sindich Llaurador, y Oficiais pera el govern, y Regiment de dita Comuna, que es lo que feya ans tota la Junta general cada bienni, passant lo poder desde aquella á dits Elets, donantlos facultad pera transferirlo al Sindich y demes Oficiais, segons els pareixeria necessiten respectivé per sos Oficis. Donant poder á dits Elets pera lliurar, subhastar Collectes, imposar taches, y sequiatges, fer Capitols de nou, mudar, corregir, y revocar los que están fets, y añadir, llevar, corregir, y millorar los fahedors en tot, ó en part, posant penes, pactes, y condicions, tantes cuantes vegades bent vist los será, ab lliure, y general Administració. Lo que feren per la gran necessitat havia de ferse Capitols pera tenir lley, y disposicions per hon se han de regir, y governar; y que temint present esta urgencia, en anys passats ab diferents actes rebuts per lo Notari infrascrit, fench donat poder pera ferse dits Capitols, y no foren executats: y que la nominació feta dels Elets de defora dure per esta vegada un quadrienni, y passat este, se vagen de bienni en bienni, mudant los dits Elets de defora, contador dit temps de la segona festa de Pascua de Resurrecció en avant, y que ans de acabar los primers son quadrienni, y els que es seguirán en avant son bienni, junt ab los Elets de Valencia, hatjen de nomenar los Elets de defora, que els han de succehir els dos anys seguens: y que els Elets nomenats de dins Valencia, hatjen de ser perpetuos: y si faltás algú de estos, per mort, enfermetat, ó per altre accident no pogués assistir á les juntes; entonces, tots los dits Sindich, y Elets de dins, y fora Valencia, ó la major part de estos, hatjen de nomenar altre Elet en son lloch, tantes cuantes vegades succehirá lo desus dit, proposantne dos per cada hu dels que faltarán, ab les limitacions, modo, y forma, que mes llargament se conté en dit acte de nominació, y poder, al qual se refereixen: usant del qual, havent precehit pera asó diferents juntes, y trasteigs, desichant lo acert, y que el govern de dita Cequia estiga ab certidumbre, é individuació, han acordat, y ab lo present estatuheixen, ordenen, creen, y de-

lliberen los Capitols, Ordinacions, y Estatuts, que baix se llegirán, y expressarán, pera que sien perpetuament per tots, á qui toquen, observats inviolablement sots les penes ibi imposades, com se dirá, reservantse dits Elets facultat de añadir, corregir, llevar, y mudarlos en tot, ó en part com los pareixerá, y en dit acte sels ha donat poder. Los quals pera major inteligencia, y facilitat de trobarlos estan dividits, y rubricats per sos titols com se segueixen.

CAPITOLS

TOCANTS AL GOVERN EN COMÚ

DE LA CEQUIA DE ROVELLA.

1. Primerament, per cuant ab acte rebut per Emmanuel *De la Elecció y nominació de Sindich.* Molner, Notari infrascrit, Sindich de dita Cequia, y Regants de Rovella, en lo dia vint de Abril, mil siscentos noranta huit, fench donat poder als deu Elets, ó á la major part de ells pera nomenar Sindich, y Oficiais de la Comuna de Rovella, per les causes de sus dites. Per só, los desus dits Elets, en forza de dita delliberació, y poder, ordenen, disponen, y determinen, que de huy en avant, en la segona festa de Pascua de Resurrecció, se hatjen de juntar los dits Elets, y Sindich en la casa del seu Advocat, (que de present es dit Dotor Revilla) ó en lo puesto ahon convindrán, y serán convocats dins la present Ciutat; y lo Sindich que acabarà propose tres subjectes, los quals hatjen de ser aprobats per vots secrets, y per la major part de dits Elets, y en lloch dels que no serán aprobats, ne hatja de nomenar, eo proposar altre, ó altres segona vegada, segons serán en número els reprobats, votantse per vots secrets, y no temint la aprobació de la major part dels Elets los que se haurán proposat en lloch dels primers, quede excluit el Sindich pera proposarne mes altra vegada, y pera omplir la terna, cada hu dels Elets propose un subjecte, pera que dels proposats sien extrets per sort pera la terna els que faltarán, y dels tres de dita terna sia elegit hu en Sin-

= 4 =

dich, y quede pera el bienni següent el que tindrà sis vots, ó mes de há en amunt. Advertint que en cas de reprobarse segona vegada al Sindich algú, ó alguns de la terna, que proposará, y vindrá el cas de proposar cada hu dels Elets de defora, y dins Valencia, pera sortechar, y fer compliment á la terna, si acás els Elets concordassen dos, ó tres, ó mes en lo albaranet, que posarán dins lo sombrero, pera sortechar en un mateix subjecte, tots los dits albaranets se han de posar dins lo dit sombrero; y si acas fossen dos los que se han de extraure, per aversen reprobats dos de la terna del Sindich, se traurá un albaranet, y aquell quede en dita terna, y despues sen traurá altre; y si topassen lo mateix nom, se ha de abocar, y tornar á sortechar, hasta que quede la terna en tres subjectes diferents, y distinctes; hu dels quals sia eligit, y votat, com se ha dit en Sindich, pera aquell bienni.

Que el Sindich, y Elets, no puguen tornar á sero, que no passe un bienni.

2. Item. Estatuheixen, y ordenen, que no puga ser confirmat segon bienni ningun Sindich, sino que pera tornar á sero, haja de passar primerament un bienni; y lo mateix sia del Elets, que no puguen tornar á sero, que primerament no haja passat un bienni desde que acabá; ni puga ser proposat, ni elegit en Sindich ningú dels Elets actuals, que no haja passat un bienni despues de haver estat Elet.

De la nominació de Cequier, Partidors, y Vehedors, y salari de estos.

3. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que continent que sia nomenat, y elegit Sindich, sia nomenat per dit Sindich, y Elets un Cequier, pera el bienni del Sindicat, y que el Sindich nomene pera dit bienni quatre Vehedors, que sien juntament Partidors, escusant deste modo gasto á la Comuna; encarregant, sien los mes apropiat, y que tinguen la circumstancia, y calitats, que se espresarán quant se tractará mes abaix de cada ofici particular; y en cas de no acudir á sa obligació despues de nomenats, ó no pareixer proposit, comunicar als dits Elets, y resolt per la major part de estos, en pugua nomenar altre en son lloch, y que de revocat lo primer, sens espresarli causa alguna, ni que puguen reclamar, ni recorrer á Jutge algú, posantse este pacte, eo entenent se aposit al temps de la nominació de Vehedor, y Partidor, de que es nomena durant la mera voluntat del Sindich, y major part de Elets; y ab dita calitat de poder ser remogut, sens esperar á concluir son temps, y bienni; y sens valerse contra

= 5 =

á só de remey algú, y no de altre modo se entenga feta la nominació; pues de este modo se escusarán litigis, y estará ben assistida la Comuna, y los Regants. Y per los treballs de dits oficis, sels fan franques á cada hu de dits Partidors, y Vehedors de Cequiatge, y tacha ordinariis sis calizades de terra, si les tindrán proprias; y si no en tenen tantes, les que tindrán proprias, y hasta el cumpliment de sis calizades, si en tenen de arrendades, sobre les que tenen proprias, sien franques de Cequiatge per les arrendades, que es lo que responen, y paguen los Arrendadors. Los quals oficis hajen de durar durant lo Sindicat, ab lo modo, y calitats declarats en lo present capítol.

4. Item. Estatuheixen, delliberen, y determinen, que en lo primer Sindicat que acabat lo corrent bienni es fará, y en los altres de allí en avant, se haja de arrendar la escura de dita Cequia, fentla correr, y subhastar, y que se escure hasta les soles, ó lites, que si son menester, se hajen de posar; y que dins Valencia, no es puguen tapar les trapas, ni tornar la aigua, que no es regonega primerament per lo Sindich, Cequier, y Vehedors, nomenadors estos per lo Sindich, y Elets, ó major part de estos pera este efecte, si está en la conformitat que es deu, y se haurá capitulat, y arrendat la escura, sots pena de pagar la pena, que en los Capítols del arrendament se haurá posat, pagar les dietes dels que assistirán y tornar ho á fer á ses costes, conforme assi se adverteix, y en lo acte, y Capítols se espresará.

Del arrendament de la escura de la Cequia, y visura de ella.

5. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que lo Sindich que será eligit despues de la formació dels presents Capítols, y cualsevols altres, que per temps serán in perpetuum, tinguen obligació de cobrar per sí, ó el Collector, dins lo seu bienni, tots los alcansos que hi haurá, de cualsevols deutors, y Oficiais, pagats y difinit; y dins dit bienni executarlos sino li paguen, y fer dar conte, y difinir als que no el haurán donat, pera que se apure el alcans, y es cobre; y donará rahó á la Junta de Elets, en una de les sis Juntas forzoses que se han de tenir escun any, y se espresarán en lo ítem següent, pera que els Elets donen orde al Sindich Notari proseguexca dita execució. Y sempre que es trobara haver faltat lo Sindich á lo contingut en lo present Capítol,

Que el Sindich cobre els alcansos, fets dar contes, y de la pena, en ens de no ferro.

encorrega en pena de deu lliures; lo ters, pera el Acusador; lo altre ters, pera el Jutge davant de qui es farà dita execució; y el altre, pera el comú de dita Cequia: y bastará pera el Acusador, el que cualsevol dels Elets diga, que de ell se ha valgut lo Acusador, com sia el primer que fasa saber el que ha faltat lo Sindich en lo present Capítol.

Que es tinguen sis Juntas al any, y del salari de els assistents.

6. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que per quant la experiencia ha mostrat, que la falta de Juntas ocasionen la ignorancia de les coses, y de alguns danys, y es seguex lo mal govern; que per só cascu any los dits Elets se hagen de juntar sis vegades en un Dumenge, ó dia de Festa, que eligirá el Sindich, ó instará cualsevol deis Elets de dius, ó fora Valencia, en los mesos de Febrer, Abril, Juny, Agost, Octubre, y Dehembre, pera veure si ya algun dany que reparar, ó algun plet que proseguir, y es necessita de alguna prevenció, ó reparo en la Azut, ó Cequia; ó si ya res que advertir, y tractar per los Elets, tocant al govern de dita Comuna; encarregant al Sindich, que ell á soles, ó en companya regonega el Azut, ó Cequia, pera veure si es necessita de alguna providencia, pera evitar, ó reparar alguns danys, é inconvenients, y es puga ocurrir á ella. Y en cada Junta de dites sis, y de les que es passarán, y difinirán al Sindich, y Colector sos contes, y no en altres, pera que ab mes puntualitat se acudixca, y que pera llograr esta los Magistrats mes authorizats, y graves ho fan, sels donen á cada hu de dits Elets, y Sindich, sis sous, ó una lliura de cera, en consideració de lo desus dit, y no tenir altres gajes alguns; incluint en esta participació de sis sous, ó lliura de cera al Sindich Notari de la Comuna, per la assistencia també en la Junta. Volent, que pera que se escomence quant ans á ocurrir á dites coses, se hagen de escomenzar á tenir dites juntas, y es posen en execució en lo mes de Juny primer vinent de este Any, y així en avant en los altres mesos de super assignats.

Que es fasa un llibre, y es continuen los Calendaris de actes, y altres coses.

7. Item. Per quant se ha experimentat, que per lo poch cuidado de guardar papers, y noticies, se han ignorat moltes coses, y ha patit molts danys la Comuna de dita Cequia, per no trobarse processos, compres de terres, Sentencias, y Provisiones favorables que se han obtés: per só delliberen, y determinen, que es fasa un llibre, intitulat: *Del Govern de*

la Cequia de Rovella, y cosas tocants á dit Comú, en lo qual se noten los Processos que es porten, y se han seguit, les Sentencias que se han obtés, los Censals que se han carregat, los que se han quitat, y les difinicions que se han fet, ab la major individuació de noticies, y lo demés que importará, y será digne de que es note, y Calendari dels actes que rebrá el Sindich, fent titol de cada cosa apart: encarregant al Sindich Notari, el que replegue de tot lo passat lo que pugas guardantse dit llibre en lo caixó que se ha fet pera els papers de la Comuna, y está en casa el Advocat de ella, ó alon parega á dits Elets, junt ab los demés papers, baix dos claus diferents; la una de les quals tinga el Sindich Notari, y la altra, el Sindich Llaurador, entregant cada hu quant acabe dita clau que tindrà, á son successor.

Que el Sindich despus de eligir converte la Guarda ab parer dels Elets.

8. Item. Delliberen, estatuheixen, y ordenen, que cada bienni en son principi, que será eligit Sindich, haja este de concertar la Guarda de la Cequia, durant lo temps de son sindicat, per lo salari que cascu any es convindrà, ab parer dels Elets, y ab les obligacions que li toquen á la Guarda per son ofici, segons lo titol que ya de aquell, y baix se dirá, y ab les demés obligacions que es trobarin expressades en los Capítols del acte que de dita nominació es fará, pera que haja cosa certa, y es sapia á lo que está tengut la Guarda; y que faltant á asó, pot ser castigat, ó penat, y obligat á que ho complixca.

Que espuguen reduhir los Elets á menor número.

9. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que per quant poden succehir algunes coses, que necessiten de continuades juntas, y de prompta resolució, y sien bastants el Sindich Llaurador, ó algú, ó alguns dels Elets, y sia dificultós juntarse tots, y tal volta de dilatarse, ó divulgarse, es pot mallograr lo cas; que per só puguen, ó se hagen de reduhir á menys número dits Elets quant convinga, y donar poder á hu, dos, ó tres, segons convinga, y el que necessiten, y en lo modo mes convenient, segons la occurrencia del cas.

Que el Sindich que acaba quets Elet y dels demés que se han de elegir.

10. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que el Sindich actual, acabat son ofici, y bienni quede Elet en lloch de Llorens Tatay, que es Elet, per haver ans del actual acabat son bienni de Sindich, y fouch nomenat Elet, ab acte per lo infrascrit Notari en dit dia vint y set de Abril del any

passat; y dita nominació de Elet del Sindich actual, dure fins concluir lo quadrienni que va corrent dels Elets de defora, nomenats per la Junta general; y concluhit lo quadrienni, segons lo disposat en dita Junta general, de allí en avant sols han de durar los Elets de fora, que es nomenarán un bienni, y pera cada Sindich, que dura sols un bienni, se han de mudar segons així se ha practicat sempre en dits Elets de defora. Y per cuant en la nominació de Elets, que ha fet la Junta general en dit dia vint de Abril en los Elets actuals de defora, volgué que fosen cinch com los de Valencia, y apart de aquells cinch, també volgué ho fora el Sindich, així en lo present bienni, com en los demés mentres sia Sindich, que venien á ser sis los Elets de defora, sens fer menció de que el Sindich que acaba son bienni de Sindich, quede Elet lo bienni següent com se ha estilat, lo que provingué á causa de que en la dita Junta general per la diversitat de coses, y negocis que es tractaren, no es pogué prevenir tot com se devia; per lo que pareixent als Elets el que era rahó que el Sindich, que acabava son bienni quedás també Elet pera les notícies que té, y pot participar á son successor, passaren á nomenar Elet junt ab los altres á Llorens Tatay Sindich que havia acabat pera el bienni del Sindich actual, segons lo dit acte del dia vint y set de Abril noranta huit, y regoneixent el que es rahó asó es continue, y es fasa la elecció com se dirá: per só delliberen, y determinen, usant de la facultat que tenen, que pera despues, que haurá acabat lo Sindich immediato eligidor al actual, y pera el bienni següent se hagen de nomenar tres Elets de defora, y el Sindich següent al actual que acabarà, sia el quart Elet, y el extret de nou el quint, y desta manera es fa, lo que la Junta manifestá voler, es serva igualtat en los vots, per ser tants de defora, com de dins Valencia, y el Sindich que acaba queda Elet, y en puesto, y govern de dita Comuna, conforme fins huy se ha estilat, y es rahó quede Elet per les moltes notícies, que té de les coses de la Cequia, y de son govern, á ocasió de acabar de ser Sindich; lo que delliberen se haja de observar perpetuament cada bienni.

Que es faser 11. Item. Delliberen, estatuheixen, y ordenen, que el posar rolls, y es Sindich ab parer dels Elets, haja de ser posar soles, y rolls

de pedra ahon parega convenient, y necessari, encarregant *lleve la aigua ó no pague.* no es falte á donar la aigua, que es dega donar pera aquell puesto ahon se posará el roll, sola, rastell, ó partidor; y si acás algú no volgués pagar tacha, tant dels Regans de la Cequia gran de Rovella, com del Bras dit de en Roca, y demés Brasos, Adoberies, y demés, que tenen utilitat de dita Cequia, y que deguen pagar així de dins, com fora Valencia, per regar, tenir vida de aigüeres, letrines, vél aliás, ó el Molí de la Rovella es negás á pagar lo que es deu, ó estará concertat, el Sindich encontinent llevará la aigua als que podrá, ó els farà tapar el rech, ó servirut, ó donará avis als Elets, pera que se apliquen en tot cuidado al reparo de dit dany, y evitar dits inconvenients, pues no es rahó, que tenint utilitat de la Cequia, no paguen los uns, y els altres hagen de pagar per estos, y á ses costes haverlos de portar la aigua pera son profit.

12. Item. Delliberen, estatuheixen, y ordenen, que si es topará, ó sabrá que los horts que es reguen dins Valencia, tant del Bras de en Roca, com de cualsevol altre Bras, y de dita Cequia, regarán fora el dia de Divendres de cada semana, desde eixir lo sol hasta el Disapte al eixir lo sol (que es lo dia que sempre han tengut assignat, y en cuant menester sia ara els lo assignen) encorreguen en pena de tres lliures per cascuna vegada, que per cualsevol se contravindrà á este Capítol, partidores totes quoties sucehixa, el un ters pera el Sindich, altre pera el Acusador, ó Oficial de la Comuna, que topará la contravenció, y el altre pera el Comú de dita Cequia, executadora la pena com se dirá.

13. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que ningú, que no tinga terres propries, que es reguen de dita Cequia de Rovella, puga ser eligit en Sindich, Elet, Cequier, ni Partidor en dita Cequia, ni brasos de Rovella, ab la ampliació, en cuant al Partidor, que es dirá en lo Capítol vint y cinch.

14. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre que hi haurá parada en la Cequia de Rovella, eo en algú dels brasos de ella, y el Partidor la volgués desfer per no estar atandat el que ha fet dita parada, y el que la ha feta, ó rega es resistix á desferla, y no la desfará, encorrega en *Dels que farán parada, sens estar atandats, y de la pena en cas de resistència, y del salari del Sindich.*

na de cinch lliures, lo un ters pera el Comú, el altre pera el Partidor, y el altre pera el Sindich. El qual Sindich, sent molt lo treball que té, y ha tengut, no té mes salari que den lliures cada any, y per no eixir de la costum confermen dit salari, y de nou en quant menester sia, assignen á dit Sindich dites deu lliures cada hu de dits dos anys de son Sindicat, ab mes deu casfades de terra propries, ó arrendades, franques del dret de tacha, y cequiatge ordinari cada any, ab los dits tersos, y demés que assignen en altres Capitols, que es lo que se ha acostumat donar, y tenir dit Sindich. Volent, que la prova de haverse resistit el que ha fet la parada fora dita tanda, sia bastant sols ab lo jurament del tal Partidor en poder del Sindich, eo Jutge que provehirá es traga la prenda, y se excute la pena.

Que no es fisa balsa, eo cequiol pera tarquim sens llicencia.

15. Item. Estatuheixen, delliberen, ordenen, y determinen, que cualsevol persona Regant, hereter ó no hereter, que farà balsa, ó cequiol, y pendrá aigua de dita Cequia de Rovella, ó brasos de ella pera fer tarquim, sens llicencia del Sindich, y Elets, ó major part de estos, encorrega en pena de deu lliures, y á costes de aquell tal, puga el Sindich fero tapar, y traureli prendes per medi de la Guarda, ó altre Oficial, tant pera la pena, com per lo cost de taparo, y repararo: la cual pena se haja de dividir, lo ters al Acusador, altre al Sindich, y altre al Comú; y si no hagués Acusador, se acreixa als altres dos, que tenen los altres tersos.

CAPITOLS DEL GOVERN EN PARTICULAR DE LA CEQUIA DE ROVELLA, Y SOS BRASOS.

OBLIGACIONES DEL SINDICH.

Que es posen branques y rolls.

16. Primerament, estatuheixen, delliberen, y ordenen, que además de les obligacions que té el Sindich, y están notades, y advertides en lo Govern en general en los Capitols cuart, quint, y deu, sempre que sia menester en dita Cequia, y Brasos de ella, com lo Bras de en Roca, que es la Cequia, que va per lo carrer de la Cequiola, y demés puestos, que li toque al Sindich cuidar, no sols pose soles com

se ha dit en dits numeros, sino hon sia menester, y convinga, branques, eo partidors, y rolls, asó sent request, y si conegués ser de necessitat, sens ser request, sempre que convinga.

17. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que en temps, que se esperen avengudes de Riu, y també despues, que haurán vengut, en dits dos temps haja de acudir dit Sindich á la dita Azut, ó pera prevenir, ó pera reparar respectivament cualsevol dany, ó ruina en companya del Obrer de Vila, que la Comuna té, que al present es Rafel Martí, al cual dita Comuna li dona cada any de salari dos lliures deu sous, y ab lo present el nomenen pera dit efecte ab dit salari mentres vixca, y puga acudir á asó lo dit Martí, per la gran satisfacció de aquell, y desempenyo que ha tengut en la reedificació del dit Azut. Y si per buscar lo Obrer de Vila hagués tardansa, vaja el Sindich á soles, y si este no pogués, vaja el Cequier, el cual, ó lo dit Sindich cada dos mesos al menys regoneguen si en dit Azut, Almenara, Caseta ó Torn, ó altre puesto forsós se necessita de alguna obra, pera que en temps, y menys cost, y ab mes facilitat se remedie.

Que el Sindich acutiza al Azut y el Cequier ab lo Obrer de Vila, y del salaride est.

18. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que així com será Elet Sindich de dita Comuna, este ab acte baja de arrendar, ó concertar una Guarda ab lo cuidado, que se li imposará, y obligacions de Cequia, y Azut, ultra de les que en lo titol de ofici de Guarda es dirán, ab los pactes, y penes que en dit titol baix se espresen, y al Sindich li pareixerá convenient anyadir, pera que haja cosa certa, y es sapia á lo que la Guarda está obligada.

Que ab acte es nomena per lo Sindich una guarda.

19. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que dit Sindich tinga obligació in perpetuum per rahó de son ofici, solicitar al Collector pera que cobre sa collecta, y pague els censals, y carrechs de dita Cequia, y Azut, y no se ocasionen gastos, y descredits á dita Comuna, y si per rahó de la omisió del Collector de no haver cobrat, y pagat, y el Sindich no haverlo solicitat se ocasionassen gastos, puguen los Elets, ó major part de estos ferlos hi pagar al Sindich, reservantli dret contra el Collector, que es qui per Capitol de la sua collecta estará tengut á asó. Y així mateix que dit Sin-

Que el Sindich solícite al Collector, cobre, y pague, y solícite al Sindich Notari els plets.

dich Llaurador tinga obligació de sol·licitar al Sindich Notari, pera que adelante, y cuide de les causes de dita Azut, y Cequia, y demás obligacions, ó diligencies que corren per mà del Sindich Notari; aplicant el cuidado, y sollicitut, segons les ocurrencies del temps, y causes.

Que es vaja al Azut quant ve la madera.

20. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que al temps de venir la madera haja de assistir lo Sindich en la Azut, ab assistencia, y en companya de la Guarda, pera que cuiden, que aquella no danye al Azut, sent desviar, y detenir les bigues, protestant, y sent les diligencies que convinguen, contra els que cuiden, ó tenen obligació de evitar la madera no fasa danys als Azuts, y Almenares.

Que se haja de atandar lo Sindich en cert cas; y de la pena.

21. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre, y quant el Riu tandeje la aigua, tinga obligació el Sindich de atandarse; y en cas de no fero, perda el ters de son salari per aquel any, per cada vegada que contravindrà. Y quant no es tandeje, no puga pendre la aigua dit Sindich, sots dita pena, que primerament no acabe de regar aquell que haurà comensat. La cual pena se la retinga el Comú.

OBLIGACIONS DEL CEQUIER.

Que el Cequier assistisca á la escura, que puje als Castells, y de son salari.

22. Primerament, estatuheixen, delliberen, y ordenen, que el Cequier tinga obligació de assistir á la escura de la Cequia dins Valencia, y en los deserts, en cas que no se arrendás. Y en cas de falta de aigua, que sia menester puchar als Castells, tinga obligació de pujar sens ningun salari; pues per dits, y demás treballs, se li senyalen ab lo present deu lliures de salari cascun any, sens que puga demanar dietes, ni ajuda de costa, en cara que fosen moltes les pujades, y tingúes mes treball en lo seu bienni, que en los antecedents.

Del empostar, y desmpostar les Motes del Vall.

23. Item. Estatuheixen, delliberen, y determinen, que el Cequier tinga obligació de empostar, y desmpostar les Motes del Vall, y fer lo demás á que está tengut, segons del modo, y temps, que está prevengut en la concordia, fermada per la Illustre fabrica de Murs, y Valls de una, y el Sindich de dita Comuna de altra, rebuda per Dionis Geroni Climent Notari en dos de Mars mil cinch cents cinquanta dos, continuada en lo llibre de Capitols, y delliberacions antigues

de dita Comuna: y així mateix haja de alsar, y posar les cadires, tant dins, com fora Valencia segons té obligació, ó el Sindich li advertirà. Y en cas que per no desempostar les Motes del Vall, es seguis alguna ruina, ó dany, haventla poguda ans evitar, tinga obligació, á ses costes de refero, y repararo, quedant á coneiximent del Sindich, y Eleis, ó major part de aquells el si ha tengut culpa el dit Cequier, ó no.

24. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre, y quant algun interessat farà instancia al Cequier, que pose la escuadra en algun bras, cequiol, ó regadora, pera que es neteche, y no ho farà dins de tres dies, bestrahentli dos lliures huit sous, que es lo que se acostuma bestrahre per lo que ho insta, pera acudir al dit gasto, en tal cas, puga el Sindich de dita Comuna posar á costes de dit Cequier la tal escuadra.

De la escuadra dels Brasos, Cequiols, ó Regadora, y de la bestraheta.

DELS CUATRE PARTIDORS, QUE HAN DE SER TAMBÉ VEHEDORS.

25. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que cascun bienni, que será extret Sindich, este encontinent nomenen els quatre Vehedors, que juntament sien també Partidors, y que cascú de ells no puga serho de la Partida ahon no tinga, ó trebalhe terres propries, ó arrendades, ó á miches, ó en altre modo trebalhe per son conte. Y si lo contrari será fet, puguen los Eleis nomenar Partidor, y Vehedor de aquella partida, en lloch del que será nomenat per dit Sindich, que no tindrà les dites circumstancies com va dit.

De la nomenació de Partidors, y Vehedors.

DEL OFICI DE GUARDA DE LA CEQUIA.

26. Primerament, estatuheixen, delliberen, y determinen, que la Guarda tinga obligació de convocar pera les sis Juntes, que es mencionen en lo Capítol sis, als Eleis, sempre que lo hi avisará lo Sindich Llaurador, ó el Notari, donantli en un paper escrit el dia, puesto pera la Junta, y els noms dels Sindich, y Eleis. Donantli tres sous per cascuna de dites sis convocacions que farà.

Que la Guarda haja de convocar en les sis Juntes als Eleis, y assignació de salari per este treball.

27. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que la Guarda tinga obligació de cuidar del Azut, Caseta, Almena-

da cuide del Azut

y demés, y de pu- ra, y posts de aquella, y que la Cequia no porte mes, ni char, y buicar, y menys aigua, que la que es menester, ó la que el Sindich, lo Torn, y de la ó Cequier li manaràn, baixant, ó pujant lo Torn segons se pena si no ho fa. li ordenarà; y sempre que li haurà riuada, tinga tancada la Cequia, y baix lo Torn, y en cas de contravenció á lo expressat en lo Capítol present en tot, ó en part, sia executat en pena de tres lliures cada vegada, partidores igualment entre el Sindich, Acusador, y Comú de dita Cequia, y no havent li Acusador, en lo Cequier.

Que la Guarda haja de des-empotar la Almenara en temps de riuades, y de la pena en que incorre.

28. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre que li haurà riuades, ó se esperarán, haja de desempostar la Almenara, y tenirla uberta, com la Cequia tancada, y el Torn del tot baix, pera evitar los danys de enruina, y demés que es poden, y solen seguir, sots pena de cinch lliures per la primera vegada, de deu la segona, y la tercera de privació de ofici, é inhabilitat pera poder ser en jamés Guarda de dita Cequia, partidores dites penes, com en lo Capítol antecedent.

Que la Guarda assistisca al passar la madera per la Azut.

29. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que la dita Guarda tinga obligació de assistir al Sindich, y Cequier, ó al altre de estos, que es trobarà al passar la madera per lo Azut de Rovella, pera evitar, y ajudar no fasa danys, sots pena de una lliura per cada vegada, eo dia dels que faltará al passar la madera per dita Azut, assistint Sindich, ó Cequier. La cual pena sia pera els dits Sindich, y Cequier, ó la altre de estos, que assistirá al passar dita madera, y faltará dita Guarda. Y així mateix tinga obligació de assistir, y acompanyar al Sindich, ó Cequier de dita Comuna, que puchará á les reparticions de les aigues del Riu, y á cobrar les tantes quant se tandechará, sots la mateixa pena de una lliura per cascun dia que faltará á cascuna de les coses contingudes en lo present Capítol, repartidora conforme está dispost en lo Capítol antecedent.

Del salari, y altres coses de la Guarda.

30. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que la dita Guarda per son salari tinga el que li assignaràn lo Sindich, y Elets, y se ajustará ab estos; y haja de obligarse, y estar tengut ademés de lo expressat en los Capítols que tracten del dit ofici de Guarda á lo que se li expressará, é imposará en lo acte de nominació, y arrendament, que cascun bienni li farà el Sindich que será eligit.

CAPITOLS

DE ALGUNES COSES QUE SOLEN SUCCEIHR FRECCENTMENT, ES DEHUCEN SABER, Y OBSERVAR PER LOS REGANTS.

31. Primerament, estatuheixen, delliberen, y determinen, que los Regants, y Hortolans, que tenen, ó cultiven terres en la partida dels Hortolans, que es conta desde el Azut, hasta el Portal de Quart, fora Valencia, hagen, y puguen regar lo Dimats, desde que ix lo sol, fins lo Dimecres quant torna á eixir, y així mateix lo dia de Dijous desde que ix lo sol, fins lo Divendres quant torna á eixir, que son dos dies á la semana; que son los dies á ells assignats per dita Junta de Rovella ab acte rebut per Vicent Flores, quondam, Notari, en tretce de Juny mil sis cents huitanta y tres, decretat per lo Illustre Portantiveus de General Governador de la present Ciutat, y Reine, en 30 dies del mateix mes de Juny, y per la Illustre Ciutat, en dos de Juliol subseguent del mateix any. Y encara que desta delliberació, y modo de regar, sen recorregue per la Illustre Doña Margarita Zarzuela, Marquesa de Sofraga, y per Don Antoni Zarzuela, ab suplicació de trenta del mateix mes de Juny; empero despues de molts anys de litigi, y de haver format de dret los dits que interposaren lo recors per la Real Audiencia, ab Provisió Real, y Real Sentencia publicades per Vicent Pareja, Escrivá de manament de sa Magestat, en vint y hu de Maig mil sis cents noranta set, á relació del Noble Don Llorens Matheu y Villamayor, tunc Doctor del Real Consell en esta Real Audiencia Civil, y Escrivá de les causes Pere Matheu Notari, hu dels de dita Real Audiencia, fouch declarat no procehir dit recort, per dits Zarzueles interposat, ab condenació de costes, y revocada dita ferma de dret; que passaren en Jutjat una, y altra. Y si algú, ó alguns contravindrán á este Capítol, y delliberació, regant fora dits dies, y hores, encorrega en pena de sis lliures (que es la assignada en dita delliberació de super chalendariada, y decretada) cascú de dits contrafahents, partidores, lo ters pera la Comuna de Rovella, altre ters pera el Acusador, y altre pera el Sindich.

Dels dies en que han de regar los Hortolans de defora Valencia, y que toquen terres en la partida dita dels Hortolans, y penes si no ho observen.

Dels dies en que han de regar los Regants de les altres partides, y la pena.

32. Item. Delliberen, y ordenen, y determinen, que los Regants de la Partida dita del Rincó de Rovella, que es conta desde que ix la aigua de dins Valencia, hasta ahon se torna á juntar en lo Vall, hajen, y puguen regar tant solament en los dies de Dilluns, Dimats, Dimecres, y Dijous. Y així mateix los Regants de la Partida dita del Salinar, que es conta desde el Partidor nou que está en les terres del Doctor Miquel Geroni Llop, fins les terres del Doctor Lluís Vicent Salvador, junt als Arbres de Salvat, y fins les altres terres que per allí es reguen, y es conten de dita Partida, hajen, y puguen regar de la aigua del Vall en los mateixos dies de Dilluns, Dimats, Dimecres, y Dijous. Y així mateix lo dia de Divendres hajen, y puguen regar los Regants de la Partida del Pirú, que es conta desde la Almenara, que está en terres de Miquel Berenguer, y de Valero Cabanyes, fins á la Mar. Y los Regants de la Partida dita de la Punta de en Silvestre, que es conta desde les terres que té Geroni Quiles, junt als dits Arbres de Salvat, fins á la Almenara de dits Cabanyes, y Berenguer, hajen, y puguen regar los dies de Dissapte, y Diumenge. Y asó se enten en uns Regants, y altres de cualsevol de dites partides desde que ix lo sol el dia que te assignat, fins al eixir lo sol lo dia últim que te senyalat, y li tocará per la sua tanda, á cascú respectivé, que es quant ha de entrar el altre á regar per tanda de la altra Partida. Y que cualsevol de dits Regants que regará fora dits dies, y hores que té assignats, y li toquen per la sua Partida, incorregga en pena de tres lliures, partidores en les persones, y del modo que queda dit en lo antecedent Capítol, tantes quantes vegades succeheixca el cas. Pues de esta manera queda repartida la aigua per los dies de la semana, y segons está expres en lo Capítol dotze, en lo immediato antecedent, y en lo present es sabrá pera cada Partida el dia, y temps que té assignat, la pena en que se incorre de no observarse, y se evitarán algunes inquietuts, que solen succehir.

Dels que furtarán la aigua, desfarán parada, la farán de fanch &c. y de la pena.

33. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre, y quant algú dels Regants de dita Cequia es trobará haver furtat la aigua á altre, haver desfet parada á altre, ó fet sobreparada de fanch, brosa, pedres, ó de altra calitat, menys que no sia de posts, porque de estes es llicit, y de elles es

deu fer, incorregga en pena de tres lliures per cascuna vegada, que es trobará, ó es sabrá haver incorregut, y contravengut cualsevol dels Regants al present Capítol, aplicadores y repartidores segons, y del modo que va dit en lo antecedent Capítol.

Dels que transportarán la aigua, y la llansarán á perdre, y de la pena.

34. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre, y quant se trobará, ó es sabrá, que algú de dits Regants de dita Comuna de Rovella transportará la aigua de un Bras á altre sens llicencia del Sindich, ó Partidor de dita Cequia, ó llansará la aigua á perdre, ó per los camins, ó per cualsevol altres puestos infructuosos, que no es podrá regar, ni aprofitar de dita aigua, incorregga en pena de tres lliures, aplicadores, y repartidores com, y del modo queda advertit en lo Capítol antecedent. De la qual pena queden salvos, y no se entenguen compreses les talponeres, eo els Regants, que sels pert la aigua per tot lo que son talponeres.

De atandarse en lo Partidor, y de la pena.

35. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que cualsevol Regant de dita Cequia de Rovella tinga obligació de atandarse en lo Partidor de aquella Partida, que regará, y en cas de no fero, incorregga en pena de censublants tres lliures per cada vegada, aplicadores, y repartidores entre les persones, y del modo que queda adnotat en lo antecedent Capítol. Als la salvetat en quant al Sindich prevenguda en lo Capítol vint y hu.

Dels que romprán, ó sercenen, y de la pena.

36. Item. Estatuheixen, delliberen, y ordenen, que sempre que succehirá, que los caixer, ó margens de dita Comuna en los puestos deserts de ella se haurán romput dit caixer, ó marge, incorregga cualsevol contrafahent, y que contravin-drá á este Capítol en pena de vint y cinch lliures per cada vegada que succehirá. Y si esto pará, ó es sabrá, que algú haurá sercemat, ó minorat dit marge, ó caixer, incorregga en pena de tres lliures, aplicadores, y repartidores com, y segons queda advertit en los Capítols antecedents de este títol, y en la pena de haver de tornar aquell tal á ses costes lo dit caixer á son estat primer, y segons estava.

Dels Frontalers del Vall que sen entrarán després son rebt, y de la pena.

37. Item. Delliberen, estatuheixen, y ordenen, que cualsevol Regant fronteral de la Cequia del Vall, que es trobará haversen entrat escurant dit Vall devés del altre son rebt, y fronteral, incorregga en pena de tres lliures aplicadores ut su-

pra . y de tornar á ses costes lo dit Vall del modo que estava , y deurá estar , y els Sindich , y Elets dirán estava , y haurá de quedar .

Dels que tindran arbres dins lo caixer ó el cultivará y de la pena .

38. Item. Estatuheixen , delliberen , y ordenen , que en los deserts de dita Cequia comuna , ningun Regant de ella , pugá , ni goce tenir arbres , canyes , ni altres plantes algunes de cualsevol especie , que sien , ni plantarne de nou dins los nou pams , eo dins lo caixer de dita Comuna menys que ab llicencia , y durant lo beneplacit de la dita Comuna , eo de sos Sindich , y Elets , ó major part de estos , tant solament , y no pera mes temps . Y si algú ab lo dit beneplacit procurará , ó cultivará lo dit caixer en front á ses terres , tinga obligació de escurar la mitat (com se sol fer) de la Cequia del Vall en la sna frontera . Y si succehirá que algú , ó alguns no obstant este Capítol , y sens dita llicencia , y voluntat , voldrá tenir arbres , ó demés coses , com se ha dit , ó cultivará dit caixer , sens voler fer dita escura , encorrega , en cuant al tenir , ó criar arbres , y demés en pena de ferlos tallar encontinent de fet , los dits Sindich , y Elets á costes de aquell tal Regant , que els tindrà : y en cuant al altre cap de cultivar lo caixer sens escurar , en pena de vint y cinch lliures , pues propriament es rompre el marge , y contravenir á Capítol , y á la costum , aplicadores , y repartidores igualment entre la dita Comuna , el Sindich , y Acusador tantes cuantes vegades succeheixca dita contravenció , sens que els pugá sufragar als tals possessió alguna per dites coses contra dita Comuna .

Declaració dels que están compresos en les paraules Regants de la Comuna .

39. Item. Pera que no haja dubte en los presents Capítols en respecte de la inteligencia dels Regants de la Comuna , es diu , y declara , que sempre , y cuant en los presents Capítols se expressa lo que han de fer , observar , y en que penes encorren los Regants de dita Comuna de Rovella , que per dits Regants , y en ells se comprehenen també los Regants del Vall , y brasos de la Cequia , pues tots son Regants , que componen un mateix cos , y Comú de la Cequia de Rovella ; y pera major cautela , y fugir de dubietats , es fa esta declaració .

Del modo de execució de les penes .

40. Item. Pera que ab major vigilancia es guarden , observen , y es cumplixquen los dits Capítols , y porque per lo tenor del incurs en les penes , y de sa prompta execució , se

eviten moltes rixes , debats , é inquietuts , que solen succehir entre dits Regants , y es conseguixca la pau , y quietut , y observancia en dits Capítols ; delliberen , y estatuheixen , que en cualsevol de les penes expressades en los antecedents Capítols , en que contravindrán , ó encorrerán respectivé los Regants de dita Comuna , y cualsevol de ells , pugá fer , y fasa el Sindich de dita Comuna la execució prompta á penyores , segons se estila en esta , y demés Comunes , y se acostuma en los deutes Reals , Fiscals , imbiant per prendes bastants á les cases , vel extra dels contrafahents pera la satisfacció de la pena , gastos , y demés en que haurán contravengut , feutes posar en poder del Corredor de la Governació , y fer manament al tal executat , que dins tres dies les quite , ahon no es vendrán sens altra nova provisió , ni mes solemnitat , tantes cuantes vegades succehirá el contravenir á Capítol , y el haverse de executar .

41. Ultimament , estatuheixen , delliberen , y determinen , que los preinserts Capítols , y present acte pera sa major validitat , y observancia , sien decretats y authorisats per tribunal competent , y si importará , sien preconisats publicament per hon convinga , y parega , pera que vinguen á noticia de tots .

Que els presents Capítols sien decretats , y si importa sien preconisats .

Y llets , y publicats los dits Capítols , etc .